

8. Про затвердження положення про порядок застосування вогнепальної зброї: Положення Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 575 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575-92-%D0%BF>.
9. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку : Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF>.

REFERENCES

1. Pronevych, A.S. “Proactive policing (police) as a part of the modern paradigm of law enforcement”, available at : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2011-3/11pocpop.pdf.
2. Chumak, V.V. 2015 (), “Preventive measures responding police offenses : the experience of Georgia”, *Visnyk of Zaporizhzhya national university*, no. 2 (I), pp. 95–101.
3. Yunin, A.S. (2013), “Police in the system of government and public safety”, *Series : Law*, no. 1 (39), pp. 59–63.
4. Kolodyazhnyi, M.G. “Social orientation law of Ukraine On the national police in the light of international experience of social influence on crime”, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2016_31_9.
5. Banach, S.N., Bulachek, V.R., Vynyarchuk, I.S., Joseph Y.R. et al. (2011), *Taktyko-spetsialna pidhotovka pratsivnykiv OVS Ukrayiny : navchalnyi posibnyk* [Tactical and special training of policemen Ukraine : textbook], LvDUVS, Lviv, Ukraine.
6. Bratkov, S.I. “Classification of administrative coercion used by police”, available at : http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo02/part_3/7.pdf.
7. “National police” : Law of Ukraine on July 2. 2015 №580 VIII, *Visnyk Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 2015, no. 40–41, art. 379.
8. “On approval of provisions on the use of firearms” : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 12.10.1992 number 575, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575-92-%D0%BF>.
9. “On approval of Rules of application of special means in protecting public order”, Resolution of the Cabinet of Ministers of USSR from 27.02.1991 number 49, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF>.

УДК 342.565.4: 342.7: 81 (477)

ПРАВО ОСОБИ НА ЛІНГВІСТИЧНУ (МОВНУ) ДОПОМОГУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ, НОРМАТИВНІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ

Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор, Заслужений юрист України

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
t_deputy@ukr.net*

У статті аналізується право особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві з акцентом на теоретичні, нормативні і праксеологічні його аспекти. Акцентується на тому, що в наявних наукових джерелах увага вчених-адміністративістів зосереджується на аналізі окремих аспектів цього права в контексті висвітлення більш змістовної проблеми. Водночас питання нормативної реалізації цього права, ефективності його реалізації залишаються майже недослідженими. Автор звертає увагу на множинність і розмаїття нормативних актів, які формують фундамент права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві, пропонує вести мову про існування комплексного правового інституту права особи на відповідну допомогу в адміністративному судочинстві з превалюванням адміністративно-процесуальної частини. Право особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві

пропонується розглядати в аспекті аналізу його змістового наповнення (користування рідною мовою або іншою мовою під час судочинства чи послугами перекладача), кадрового та організаційного забезпечення реалізації (за рахунок залучення самостійного, однак не зацікавленого в результатах розгляду справи перекладача за клопотанням самої особи або за ініціативою суду), процедурного забезпечення (наявності передумов, підстав, дотримання послідовності дій, процесуального оформлення допуску перекладача до участі в судочинстві, реалізації ним свого адміністративно-правового статусу). Виділяються проблемні питання якості професійного перекладу в адміністративному судочинстві, зумовлені відсутністю чітких нормативних вимог до професійного правничого перекладу й суб'єктів його надання. На підставі аналізу зарубіжного нормотворчого і правозастосовного досвіду пропонується запровадження інституту професійних правничих перекладачів із нормативним закріпленням засад їхньої делікатності, критеріїв допуску до професійної діяльності, контролю за її якістю й відповідальністю за неякісний переклад, їхньої монопольної участі в усіх видах нормотворчого процесу, що посилить гарантії захисту прав особи в юридичному процесі, в т. ч. в адміністративному судочинстві.

Обґрунтовується потреба запровадження додаткової спеціалізації під час підготовки здобувачів рівнів вищої освіти «бакалавр», «магістр» за напрямом підготовки 081 – «Право» – «професійний правничий переклад», формування єдиних критеріїв допуску до професійного надання послуг перекладача, процедури сертифікації таких послуг, створення єдиного державного реєстру професійних практичних перекладачів при Міністерстві юстиції України, яким буде надано право надавати лінгвістичну (мовну) допомогу в усіх видах юридичного процесу, в т. ч. й в адміністративному судочинстві, а також запровадження самоврядування професійних правничих перекладачів. Формулюються пропозиції щодо розробки і прийняття окремого законодавчого акта про засади професійного правничого перекладу та осіб, які надають його послуги, а також удосконалення положень чинних кодифікованих процесуальних актів стосовно засад участі перекладачів.

Ключові слова: адміністративне судочинство, лінгвістична допомога, мовна допомога, переклад, перекладач, право, професійний правничий перекладач.

ПРАВО ЛИЦА НА ЛИНГВИСТИЧЕСКУЮ (ЯЗЫКОВУЮ) ПОМОЩЬ В АДМИНИСТРАТИВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ: НЕКОТОРЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ, НОРМАТИВНЫЕ И ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ

Коломоєц Т.А.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
t_deputy@ukr.net*

В статье анализируется право лица на лингвистическую (языковую) помощь в административном судопроизводстве с акцентом на теоретические, нормативные и праксеологические его аспекты. Акцентируется на том, что в имеющихся научных источниках внимание ученых-административистов акцентируется преимущественно на анализе отдельных аспектов этого права в контексте освещения более содержательной проблематики. В то же время вопросы нормативной реализации этого права, эффективности его реализации остаются почти неисследованными. Автор обращает внимание на многочисленность и разнообразие нормативных актов, что формируют фундамент права лица на лингвистическую (языковую) помощь в административном судопроизводстве, предлагает вести разговор о существовании комплексного правового института права лица на соответствующую помощь в административном судопроизводстве с преобладанием его административно процессуальной составляющей. Право лица на лингвистическую (языковую) помощь в административном судопроизводстве предлагается рассматривать в аспекте анализа его содержательного наполнения (использование родного языка или иного языка во время судопроизводства либо услуг переводчика), кадрового и организационного обеспечения реализации (за счет привлечения самостоятельного, хотя и не заинтересованного в результатах рассмотрения дела переводчика по ходатайству самого лица или по инициативе суда), процедурного обеспечения (наличие предпосылок, оснований, соблюдение последовательности действий, процессуальное оформление допуска переводчика для участия в судопроизводстве, реализация им своего административно-правового статуса). Выделяются проблемные вопросы качества профессионального перевода в административном судопроизводстве, обусловленные отсутствием четких нормативных требований к профессиональному юридическому переводу и субъектам его предоставления. На основе анализа зарубежного нормотворческого и правоприменительного опыта предлагается ввести институт профессиональных юридических переводчиков с нормативным закреплением основ их деятельности, критериев допуска к профессиональной деятельности, контроля за ее качеством и ответственности за некачественный перевод, их монопольного участия во всех видах юридического процесса, что существенно усилит гарантии защиты прав лица в юридическом процессе, в т. ч. и в административном судопроизводстве.

Обосновывается целесообразность введения дополнительной специализации при подготовке соискателей уровней высшего образования «бакалавр», «магістр» по направлению подготовки 081 – «Право» – «профессиональный юридический перевод», формирования единых критериев допуска лица к профессиональным услугам переводчика, процедуры сертификации таких услуг, создания единого государственного реестра профессиональных юридических переводчиков при Министерстве юстиции Украины, которым будет предоставлено право оказывать лингвистическую (языковую) помощь во всех видах юридического процесса, в т. ч. и в административном судопроизводстве, а также введения самоуправления профессиональных юридических переводчиков. Формулируются предложения относительно разработки и принятия отдельного законодательного акта об основах профессионального юридического перевода и лицах, оказывающих его услуги, а также усовершенствования положений действующих кодифицированных процессуальных актов касательно оснований участия переводчика.

Ключевые слова: административное судопроизводство, лингвистическая помощь, языковая помощь, перевод, переводчик, право, профессиональный юридический переводчик.

PERSONAL RIGHT TO LINGUISTIC (LANGUAGE) ASSISTANCE IN ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDINGS: SOME THEORETICAL, REGULATORY AND PRAXEOLOGICAL ISSUES

Kolomoiets T.O.

*Zaporizhzhya National University, Zhukovsky St., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
t_deputy@ukr.net*

The article analyses the personal right to linguistic (language) assistance in an administrative legal proceedings with an emphasis on its theoretical, regulatory and praxeological aspects. It is noted that in existent scientific sources an attention of scientists in the field of the administrative legal proceedings is focused on an analysis of certain aspects of this right in the context of highlighting more substantial problems. At the same time, issues of regulatory enforcement of this right, its efficiency remain almost unstudied. The author pays attention to the plurality and variety of regulatory acts, which form a basis of the personal right to linguistic (language) assistance in the administrative legal proceedings, proposes to suggest an existence of a complex legal institution of personal right to proper assistance in the administrative legal proceedings with a prevalence of administrative procedural part. The personal right to linguistic (language) assistance in the administrative legal proceedings is proposed to be considered in the aspect of an analysis of its meaning (use of native language or another language in the process of proceedings, or interpreting services), staff and organizational assistance of the enforcement (at the expense of attracting an independent, not interested in results of a case consideration interpreter upon motion of the individual or court's own motion), procedural provision (availability of premises, grounds, keeping a procedure, procedural execution of an interpreter's admission to participation in legal proceedings, realization of his administrative legal status). Highlighted problematic issues concerning the quality of professional translation in the administrative legal proceedings caused by the lack of clear regulations on professional law translation and subjects of its providing. On the basis of an analysis of foreign rule-making and law-enforcement experience it is proposed to implement an institution of professional law interpreters with a normative consolidation of their principles of its delicacy, criteria of admission to professional activities, control over the quality and responsibility for low-quality translation, their monopolistic participation in all kinds of rule-making process, which will strengthen guarantees a human rights protection in the juridical process, including the administrative legal proceedings.

Grounded a necessity to establish an additional specialization in training applicants for levels of higher education "bachelor", "master" in the speciality 081 – "Law" – "professional legal translation", form uniform criteria of admission for providing professional interpreting services, certification of such services, create a uniform state register of professional practical interpreters under the Ministry of Justice of Ukraine that will be authorized to provide linguistic (language) assistance in all types of legal processes, including in the administrative legal proceedings, as well as establish a self-administration of professional legal interpreters. The paper formulates proposals on development and adoption of a separate legislative act on the foundations of professional legal translation and persons who provide these services as well as improvement of provisions of current codified procedural acts on the foundations of interpreters' participation.

Key words: administrative legal proceedings, linguistic assistance, language assistance, translation, interpreter, right, professional legal interpreter.

Завданням адміністративного судочинства є «захист прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень» (ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України). Останнім часом істотно активізувалась участь в адміністративному судочинстві іноземних громадян, осіб без громадянства, осіб, які не володіють або недостатньо володіють українською мовою – мовою адміністративного судочинства, що певним чином впливає на ступінь захисту їхніх прав, свобод, законних інтересів, створює певні мовні бар'єри для активної їхньої участі в судочинстві, стає передумовою для порушення питання про належний рівень гарантування державою захисту прав, свобод, законних інтересів осіб, які не володіють або в недостатньому обсязі володіють мовою адміністративного судочинства, в Україні. Активні міграційні процеси як внутрішньодержавного, так і міждержавного характеру лише істотно збільшують кількість таких осіб, суттєво актуалізуючи питання належного захисту їхніх прав, свобод і законних інтересів у разі їхньої участі в адміністративному судочинстві. Забезпечення повноцінного захисту можливе лише за умови неухильного дотримання положень усього національного законодавства, складовою частиною якого є законодавство, зорієнтоване на реалізацію права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві. Цю сукупність норм права, враховуючи їх змістове наповнення, цілком можливо розглядати як комплексний правовий інститут, оскільки вона включає норми права різної галузевої належності (за певного превалювання адміністративно-процесуальних норм). Відповідно, й реалізація особою права на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві пов'язана з певними особливостями, зумовленими в т. ч. й специфікою нормативних засад фіксації цього права. Саме тому

цілком можливим вважається зосередження уваги на аналізі права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві з акцентом на його теоретичний, нормативний, праксеологічний аспект, що дасть змогу не лише з'ясувати наявність або відсутність достатнього нормативного підґрунтя для реалізації такого права, а й ефективність його реалізації з урахуванням реальних вимог сьогодення, виявити проблемні питання й сформулювати можливі шляхи їх вирішення, в т.ч. й з унесенням змін до чинного законодавства. Варто звернути увагу на те, що питання ефективності реалізації прав особи (в т.ч. й на лінгвістичну (мовну) допомогу) істотно актуалізуються в умовах активізації в Україні судової реформи, докорінного оновлення законодавства про судоустрій і статус суддів, засад адміністративного судочинства тощо. Усе це вимагає потреби поглибленого аналізу нормативних і праксеологічних засад реалізації прав особи в її відносинах з іншими суб'єктами під час судового захисту, в т.ч. й права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві. Питання права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративно-правовій літературі вже висвітлювалося, однак узагальнений аналіз наявних джерел дає можливість з упевненістю стверджувати, що в поле зору вчених-адміністративістів потрапляли переважно або адміністративне судочинство й опосередкований аналіз положень теорії права та нормативного закріплення засад участі в адміністративному судочинстві перекладача, який надає мовну допомогу всім учасникам такого судочинства (наприклад, роботи Р.С. Мельника, А.Т. Комзюка, Г.О. Пономаренко, В.М. Бевзенка, С.В. Ківалова та ін.), або ж принцип національної мови судочинства в аспекті аналізу принципів адміністративно-процесуального права загалом (наприклад, роботи О.П. Баранчика та ін.), або ж безпосередньо детальний аналіз нормативних засад участі перекладача в адміністративному судочинстві в контексті аналізу засад участі у відповідному процесі всіх учасників, визначення місця й ролі серед них перекладача (наприклад, роботи І.О. Картузової, А.Ю. Осадчого та ін.), або засади участі та процесуального статусу перекладача в адміністративному судочинстві за законодавством України й зарубіжних країн (наприклад, роботи В.П. Тимошука, Р.О. Куйбіди, Н.В. Александрової, О.О. Банчука, І.Б. Коліушка та ін.) тощо. Водночас робіт, у яких би безпосередньо висвітлювалося право особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві з акцентом на узгодженість наявних теоретичних, нормативних напрацювань зі ступенем ефективності реалізації такого права, немає, що й актуалізує дослідження. Саме тому цілком доцільним убачається поглиблений аналіз питання права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві, його реалізації з використанням наявних теоретичних, нормативних положень, виділенням його кількох ключових (базових) аспектів для з'ясування реального ресурсу цього права, виділення проблемних шляхів його реалізації та формулюванням можливих варіантів вирішення їх, що і є метою роботи.

Передусім варто виокремити нормативний аспект права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві. Узагальнений аналіз положень чинного законодавства дає змогу вести мову про те, що певні нормативні положення, які фіксують відповідне право особи, є, однак визнати їх достатніми, такими, що фіксують максимально повно, абсолютно визначено як саме право, так і форми його реалізації, на жаль, не можна. Уже вели мову про те, що потрібно виділяти комплексний характер нормативних засад цього права. На підтвердження цього варто виокремити ст. ст. 15, 48, 49, 68, 27, 92 КАС України, ст. ст. 10, 11 Конституції України, ст. ст. 7, 14 Закону України «Про засади державної мовної політики» від 03.07.2012, п. 2 Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15.05.2003, ст. ст. 9, 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016, ст. 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), ст. ст. 384, 385 Кримінального кодексу (далі – КК) України тощо. До того ж варто згадати деякі інші положення Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15.05.2003, Закону України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992, Кодексу професійної етики Асоціації перекладачів України, Рішення Конституційного Суду України (справа про застосування української мови) від 04.12.1999, Закону України «Про звернення громадян» від 02.12.1996, положення Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, Хартії основних прав Європейського Союзу тощо. При цьому різногалузевий характер цих нормативних засад і зумовлює комплексний характер усього нормативного підґрунтя цього права, безперечно, з істотним превалюванням (є його базовою складовою частиною, основою) норм адміністративно-процесуального права над кримінально-правовими, конституційно-правовими та іншими галузевими нормами. Аналіз вищезазначених норм дає можливість виокремити т. зв. «мовне законодавство» у відповідному нормативному підґрунті (яке містить норми-дефініції, визначає обов'язок держави сприяти розвитку самобутності меншин України, правовий статус державної мови як «основної офіційної мови, обов'язкового засобу

спілкування у публічних сферах суспільного життя» [1, с. 28], галузеві стандарти Асоціації перекладачів України тощо) і законодавство, безпосередньо зорієнтоване на реалізацію права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу під час судового захисту, зокрема в адміністративному судочинстві. Окрім того, останнє також підлягає умовному поділу на кілька складників: те, що фіксує засади реалізації права особи в адміністративному судочинстві (безпосередньо самі засади), й форми зовнішнього виразу реалізації такого права із залученням перекладача. Особливістю цього нормативного підґрунтя також є те, що кодифікований адміністративно-процесуальний акт фіксує лише кілька складових елементів адміністративно-процесуального статусу перекладача, який залучається для надання особі лінгвістичної (мовної) допомоги у випадку реалізації особою свого права (ст. 68 КАС України), містить указівку про кримінальну відповідальність за «завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків» (ч. 5 ст. 68 КАС України), яка визначена в ст. ст. 384, 385 КК України, окрім того, в адміністративно-деліктному кодифікованому акті міститься вказівка про адміністративну відповідальність перекладача за його злісне ухилення від явки до суду (ст. 185-3 КУпАП). Отже, за всього багатоманіття нормативних актів, які зорієнтовані на врегулювання відносин, пов'язаних із реалізацією права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві, визнати досконалим нормативне підґрунтя реалізації такого права (у частині його систематизації, повноти регламентації, абсолютної визначеності), на жаль, не можна.

По-друге, змістове наповнення відповідного права. Ст. 15 КАС України чітко передбачає, що «особи, які беруть участь у справі та не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право користуватися рідною мовою або мовою, якою вони володіють, а також послугами перекладача». Отже, законодавець передбачає підстави реалізації права на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві – «не володіння або недостатнє володіння державною мовою», яка, згідно зі ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016, є мовою судочинства й діловодства в судах, і можливість для подолання лінгвістичних перепон користування рідною мовою або мовою, якою вона володіє, а також послугами перекладача. Отже, фактично мова може йти про дві складові частини відповідного змістового наповнення: 1) користування рідною або іншою мовою, якою особа володіє, самостійно; 2) користування послугами перекладача, який виконує роль «своєрідного лінгвістичного (мовного) посередника». У першому випадку особа самостійно реалізує свої права в адміністративному судочинстві, в іншому – за допомогою учасника адміністративного судочинства – перекладача, який, з одного боку, вступає в розгляд справи як особа, яка «допомагає іншій», з іншого боку, має самостійний процесуальний статус. При цьому варто пам'ятати, що перекладач хоча й залучається для надання допомоги іншому учаснику, водночас є самостійним учасником адміністративного судочинства, який не зацікавлений у результатах розгляду справи (його і більшості наявних навчальних, наукових джерел включають до групи «незацікавлених учасників», «допоміжних суб'єктів»). Саме тому він не замінює ту особу, для надання допомоги якій долучається, а є самостійним, хоча й допоміжним учасником адміністративного судочинства, який здійснює свою професійну діяльність і не зацікавлений у результатах розгляду справи. Фактично особа, реалізуючи своє право на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві, самостійно обирає оптимальну для неї форму зовнішнього вираження реалізації такого права (хоча законодавець допускає й вирішення цього питання не лише за клопотанням особи, яка бере участь у справі, а й за ініціативою суду, коли останній дійде висновку, що особа «внаслідок неспроможності оплатити послуги перекладача буде позбавлена судового захисту» (ст. 68 КАС України). Залучаючи (за ухвалою суду за клопотанням особи) перекладача, особа фактично залучає особу, яка допомагає їй усунути лінгвістичні (мовні) перепони в адміністративному судочинстві, яка надає їй лінгвістичну (мовну) допомогу, задля забезпечення повноцінного захисту прав особи в суді. Перекладач фактично «обслуговує» судовий процес, надає послуги (про це свідчить і навіть нормативне формулювання «... оплатити послуги перекладача...» у ст. 68 КАС України), допомагає іншим особам, які беруть участь у справі, звідси й специфіка нормативного закріплення його процесуального статусу (§ 2 «Інші учасники адміністративного процесу» глава 5 «Учасники адміністративного процесу»). Отже, управомочна норма, що фіксує право особи, яка бере участь у справі, у разі не володіння або недостатнього володіння нею державною мовою передбачає реалізацію цією особою свого права у формі використання послуг перекладача в адміністративному судочинстві.

По-третє, процедурний аспект права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві. Варто зазначити, що реалізація відповідного права можлива як за ініціативою самої

особи (ініціативні правовідносини), коли перекладач допускається до участі у справі за клопотанням особи, яка бере участь у справі, на підставі ухвали суду, так і за ініціативою суду (втручальні правовідносини), коли суд самостійно вирішує питання, дійшовши висновку про те, що особа не володіє або недостатньо володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, й унаслідок неспроможності оплати послуги перекладача буде позбавлена належного судового захисту. Тобто в першому випадку – за наявності ініціативи особи, яка бере участь у справі, її спроможності сплатити послуги перекладача; в іншому – ініціатива суду у вирішенні відповідного питання за наявності двох передумов: підстави для залучення перекладача та неспроможності особи сплатити його послуги.

По-четверте, кадрове й організаційне забезпечення реалізації права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві. Забезпечити повну реалізацію права особи на відповідну допомогу покликаний перекладач як «особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми» (ст. 68 КАС України).

Перекладач – це фактично «комунікативна ланка» між учасниками адміністративного судочинства, особа, котра надає лінгвістичну (мовну) допомогу, що усуває лінгвістичні (мовні) перепони в адміністративному судочинстві. Незважаючи на те що ст. 68 КАС України фіксує дефініцію «перекладач», чітких вимог, яким має відповідати ця особа, у законодавстві немає. Усе це й зумовлює проблему у правозастосуванні. Як правило, до участі в як перекладачі залучаються особи, рівень володіння мовою яких підтверджується наявністю дипломів, сертифікатів установа зразка. Водночас варто зазначити, що перекладач в адміністративному судочинстві залучається для здійснення «усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу» всіх документів, висловлювань учасників судочинства. Специфіка як самого адміністративного судочинства, так і його предмета, учасників зумовлює й певну специфіку лінгвістичної підготовки перекладача, її професійний характер, такий, що передбачає поглиблення знання правничої термінології, професійне лінгвістичне спілкування, а отже, в адміністративному судочинстві перекладач надає допомогу в професійному мовному спілкуванні його учасникам. Саме тому лише наявності документа про володіння певною мовою, навичками перекладу для залучення особи як перекладача в адміністративному судочинстві, як, до речі, й інших видах юридичного процесу, недостатньо. Особа має бути ґрунтовно підготовлена в аспекті не лише лінгвістики, навичок перекладу мовного матеріалу, а і юриспруденції, саме тому варто врахувати досвід зарубіжних держав у частині нормативного закріплення вимог, яким має відповідати професійний (у галузі юриспруденції) перекладач, умови допуску його до професійної діяльності, контролю за якістю його діяльності, підвищення кваліфікації, а також відповідальності за невиконання, неналежне виконання своїх обов'язків.

Головним призначенням перекладача в адміністративному судочинстві є здійснення усного та письмового професійного мовного перекладу, отже, необхідними є робота з джерелами права, знання правничої термінології, а отже, необхідною є спеціалізована фахова (у галузі права) лінгвістична підготовка такої особи. Це, у свою чергу, вимагає певних коректив в організаційному забезпеченні процесу підготовки майбутніх професійних правничих (це можуть бути «судові», «присяжні», «правничі», які тривалий час існують у зарубіжних країнах [2]) перекладачів. Бажано було б запровадити додаткову спеціалізацію для здобувачів рівнів вищої освіти «бакалавр», «магістр» за напрямом підготовки 081 «Право» – «професійний правничий переклад», передбачити поглиблене вивчення юридичної термінології, специфіки професійного перекладу, роботу з правничими джерелами (в тому числі й роботу з «Багатомовним тезаурусом Європейського Союзу EUROVOC», розробленим згідно зі стандартами Міжнародної організації у вигляді нормативного словника (зводу даних, понять), який складається з дев'яти мовних версій). Це усунуло б ту досить поширену на сьогоднішній день практику залучення до участі в адміністративне судочинство як перекладачів осіб із компетентностями лінгвістичного перекладу, однак без достатньої підготовки щодо розуміння, перекладу правничих текстів, використання термінології тощо, що істотно знижує ступінь захисту прав особи, яка користується послугами перекладача. Задля забезпечення високої якості професійної лінгвістичної (мовної) допомоги перекладача в адміністративному судочинстві варто нормативно закріпити умови допуску до професійного виконання обов'язків (надання послуг, допомоги) перекладачів, формування списків осіб, які можуть залучатися до надання таких послуг з урахуванням належного рівня їхньої підготовки та наявних компетентностей (сертифікації), періодичність підвищення їхнього рівня компетентностей, а також чітко визначити підстави їхньої

відповідальності за неякісне надання ними послуг. Цілком доречним у цьому аспекті виглядає запозичення позитивного досвіду Бразилії (де нормативно закріплено існування інституту офіційних перекладачів, які можуть залучатися до участі в різних видах юридичного процесу [2], критерії, яким має відповідати особа, яка бажає надавати послуги «офіційного перекладача», в т.ч. й пройти конкурс та отримати ліцензію на надання таких послуг»), Іспанії (з упровадженою фаховою підготовкою перекладачів на базі лише кількох чітко визначених державою університетів, із Ліцензіатом перекладачів усного та письмового перекладу, яким визначається ступінь фахівців перекладу відповідно до прийнятих у Європейському Союзі правил, існуванням «судових перекладачів» (штатних працівників суду) та «судових перекладачів-фрилансерів», котрі є позаштатними співробітниками, яких інколи запрошуюють для надання окремих послуг перекладача і які є переважно випускниками як філологічних навчальних закладів, так і факультетів права, існуванням асоціації професійних перекладачів) [2].

Зацікавленість викликає й досвід Республіки Польща з існуванням при профільному Міністерстві юстиції (а щодо окремих різновидів категорій справ – і місцевих судах) реєстру професійних правничих перекладачів із регламентацією на законодавчому рівні критеріїв допуску до професійного виконання ними послуг, сертифікацією їх послуг, періодичною перевіркою рівня їхньої компетентності тощо. Цілком виправданим убачається законодавче закріплення (на рівні окремого законодавчого акта, безпосередньо присвяченого професійним правничим перекладачам, за аналогією із законодавчими засадами експертної професійної діяльності) вимог, яким має відповідати претендент на надання послуг професійного правничого перекладу, критеріїв і процедури допуску до професійної діяльності, сертифікації (строкової) їхньої діяльності (ліцензування), формування єдиного загальнодержавного реєстру професійних правничих перекладачів (із можливістю їх поглибленої спеціалізації) при Міністерстві юстиції України (цілком виправдано, якщо мова буде йти про впровадження не лише судових, а загалом професійних правничих перекладачів) з етичними вимогами щодо перекладу, враховуючи важливість етичного складника професійної діяльності перекладача, а також питання їхньої відповідальності за неякісне надання послуг із чітким визначенням можливих негативних наслідків для них з урахуванням неявної практики негативного впливу неякісного професійного правничого перекладу на результати правозастосування [3]. На жаль, важливою гарантією реалізації права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу в адміністративному судочинстві є надання особі можливості користуватися не лише послугами перекладача, а якісними послугами перекладача. Професійний переклад має передбачати заміну «мовленнєвого твору (тексту) з однієї мови мовленнєвим твором (текстом) на іншу мову при збереженні його незмінного значення» [4, с. 10], «створення висловлювань (текстів), які повинні мати однакове значення й відображати реальний зміст попередніх висловлювань (текстів), створених іншою мовою, та наявних особливостей у межах іншої культури» [5, с. 239], із забезпеченням відповідності текстів, промов за змістом і сутністю, повнотою, адекватністю, відповідністю галузевій належності, одноманітністю термінів, найменувань, скорочень, умовних позначень тощо.

Саме тому акцент має бути зосереджений не на самому факті залучення перекладача для надання учаснику адміністративного судочинства лінгвістичної (мовної) допомоги, а на якісній допомозі, яку надає висококваліфікований професійний правничий перекладач. Навіть практика розробки зразків перекладів типових документів, підготовки методичних рекомендацій щодо перекладу типових словосполучень, яка вже існує в Україні, на жаль, не дає позитивного результату, оскільки навіть у процесі використання вищезазначених матеріалів спостерігається тенденція вільного перекладу, заміни слів у типових словосполученнях, зміни послідовності розташування слів, словосполучень у перекладах, що істотно змінює зміст висловлювань, текстів після надання таких послуг перекладачем [3]. Саме тому доцільним є визначення критеріїв якості перекладу, етичних вимог як щодо професійної діяльності правничого перекладу, так і результатів його роботи, обов'язкове залучення до відповідної діяльності лише професійних правничих перекладачів, унесених до єдиного загальнодержавного реєстру за результатами перевірки рівня їхньої компетентності, впровадження адекватних заходів реагування (з боку як держави, так і професійних громадських правничих організацій перекладачів – це цілком може бути Асоціація професійних перекладачів у сфері приватного й публічного права, пропозиція про створення якої вже протягом кількох років обговорюється у вітчизняному правничому професійному середовищі [3]) за надання неякісних (таких, що впливають негативно на престиж професійних правничих перекладачів загалом) послуг.

Отже, у базовому законодавчому акті мають бути визначені основні правові засади професійного правничого перекладу, вимоги щодо суб'єктів надання таких послуг, процедура допуску до

професійної діяльності перекладача, вимоги до якості такої діяльності, а в кодифікованих процесуальних актах – особливості реалізації права особи на лінгвістичну (мовну) допомогу із залученням таких перекладачів в окремих видах юридичного процесу, що сприятиме забезпеченню реалізації відповідного права особи, усуне ті проблемні питання, які, на жаль, є конкретними на сьогоднішній день в Україні.

Відповідних коректив потребує й КАС України в частині визначення засад участі перекладача в адміністративному судочинстві із закріпленням монопольної участі лише професійних правничих перекладачів, рівень компетентності яких перевірено, яким надано відповідний сертифікат і яких унесено до єдиного загальнодержавного реєстру професійних правничих перекладачів при Міністерстві юстиції України. Положення ст. 68 КАС України мають узгоджуватися з положеннями базового законодавчого акта про професійний правничий переклад і суб'єктів, які надають відповідні послуги, й передбачати лише специфіку участі перекладача в судочинстві з максимальним розширенням його прав у судочинстві задля забезпечення повноти реалізації права учасника провадження, лінгвістична (мовна) допомога якому надається (за аналогією з положеннями Кримінального процесуального кодексу України, присвяченими участі перекладача в кримінальному процесі).

Корегування потребують і положення чинного законодавства України в частині визначення засад відповідальності перекладача за неналежне надання послуг з акцентом на адекватності реалізації на вчинені протиправні діяння, розширення видового розмаїття зовнішніх форм такого реагування, спрощення відповідної процедури реагування з посиленням засад її прозорості, оперативності, а також прагненням не лише своєчасно, адекватно покарати особу за неправомірні дії, а й запобігти вчиненню можливих аналогічних діянь як цією особою, так й іншими особами, які надаватимуть послуги професійного правничого перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломоець Т.О. Перекладач як учасник адміністративно-деліктного провадження за законодавством України : [монографія] / Т.О. Коломоець, І.А. Бережна. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 180 с.
2. Григораш В. Професійні перекладачі. Створення відповідної асоціації в Україні – актуальна й важлива проблема / В. Григораш // Юридичний вісник України. – 2015. – 24–30 жовтня. – № 42 (1059). – С. 14.
3. Курдельчук Д. Якісний захист прав громадян за кордоном залежить і від перекладача / Д. Курдельчук // Юридичний вісник України. – 2015. – 24–30 жовтня. – № 42 (1059). – С. 15.
4. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 240 с.
5. Гальчак Т.В. Поняття усний переклад у контексті міжсоціальної та внутрішньосоціальної взаємодії / Т.В. Гальчак // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки». – 2010. – № 9. – С. 238–241.

REFERENCES

1. Kolomoets, T.O. and Berezhna, I.A. (2014), *Perekkladach yak uchasnyk administratyvno-deliktneho provadzhennya za zakonodavstvom Ukrayiny: monohrafiya* [Translator as a participator of administrative delictual proceeding according to the legislation of Ukraine : monograph], Vydavnychy dim «Gelvetika», Kherson, Ukraine.
2. Grihorash, V. (2015), “Professional translators. Establishment of corresponding association in Ukraine – relevant and important issue”, *Yurydychnyi visnyk Ukrayiny*, October, 24-30, no. 42 (1059), p. 14.
3. Kurdelchuk, D. (2015), “Qualitative protection of rights of citizens abroad depends also on a translator”, *law Herald of Ukraine*, no. 42 (1059), p. 15.
4. Barkhударov, L.S. (1975), *Yazyk i perevod (Voprosy obshchey i chastnoy teorii perevoda)* [Language and translation (Issues of general and private theory of translation)], *Mezhdunarodnye otnosheniya*, Moscow, Russia.

5. Galchak, T.V. (2010), "The concept of oral translation in the context of inter-social and internal social interaction", *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. Filolohichni nauky*, no. 9, pp. 238-241.

УДК 35.076: 35.08: 34.08 (477)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЗГОДЖЕННЯ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО Й ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ Й МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Дрозд О.Ю., к.ю.н., доцент

*Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
alexeydrozdk@mail.ru*

У статті на основі аналізу наукових поглядів учених досліджено зарубіжний досвід узгодження та розмежування публічно-правового й приватноправового регулювання проходження державної служби, а також розглянуто можливості його використання в Україні. Наголошено, що в низці зарубіжних країн як правове явище відсутній інститут державної служби, тому що в якості нього існує інститут публічної служби. Доведено, що наша держава повинна прагнути до запровадження децентралізованої моделі правового регулювання досліджуваного інституту.

Ключові слова: зарубіжний досвід, узгодження, розмежування, правове регулювання, проходження державної служби.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОГЛАСОВАНИЯ И РАЗГРАНИЧЕНИЯ ПУБЛИЧНО-ПРАВОВЫХ И ЧАСТНОПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОХОЖДЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Дрозд А.Ю.

*Национальная академия внутренних дел, пл. Солюменская, 1, г. Киев, Украина
alexeydrozdk@mail.ru*

В статье на основе анализа научных взглядов ученых исследован зарубежный опыт согласования и разграничения публично-правового и частноправового регулирования прохождения государственной службы, а также рассмотрены возможности его использования в Украине. Отмечено, что в ряде зарубежных стран как правовое явление отсутствует институт государственной службы, так как в качестве него существует институт публичной службы. Доказано, что наше государство должно стремиться к внедрению децентрализованной модели правового регулирования исследуемого института.

Ключевые слова: зарубежный опыт, согласования, разграничение, правовое регулирование, прохождение государственной службы.

FOREIGN EXPERIENCE OF HARMONIZATION AND DIFFERENTIATION OF PUBLIC LAW AND PRIVATE LAW REGULATION OF THE CIVIL SERVICE AND THE POSSIBILITY OF ITS USE IN UKRAINE

Droz O.Yu.

*National Academy of Internal Affairs of Ukraine, sq. Solomianska, 1, Kyiv, Ukraine
alexeydrozdk@mail.ru*

The article, based on an analysis of scientific views, studied international experience of harmonization and differentiation of public law and private law regulation of the civil service and the possibility of its use in Ukraine. It is emphasized that in a number of foreign countries there is no civil service institution as a legal phenomenon since it exists as a public service institution. It is proved that our state should seek to introduce decentralized models of legal regulation of the institution investigated.

A problem of harmonization and differentiation of public law and private law regulation of the civil service and the possibility of its use in Ukraine was studied by such scientists as V. Averianov, Yu. Bytiak, S. Dubenko and others, however, the foreign experience in solving this issue requires more attention. This determines the purpose of this scientific article. A comparative analysis of terminology used in the field of legal regulation of the civil service in foreign countries and in Ukraine is conducted. Main models of legal regulation of the institute of civil service in foreign countries are determined. It is revealed that different countries use different approaches to the legal regulation of this institution. The authors propose and ground a set of recommendations to be implemented in Ukraine. For example, a most of foreign countries clearly divide positions of civil servants into political and professional, which as the authors of this scientific paper consider is also necessary to be done in Ukraine. It is considered that the